

De top van de piramide en de basis

24 september 2010

"Ik ben een mens die meer waarde hecht aan wat mensen doen dan aan wat mensen zeggen", zei Herman Wijffels, oud-informateur van het vierde kabinet-Balkenende zondag 19 september in Buitenhof. Hij gaf daarbij een messcherpe analyse van de situatie waarin het sociale domein, waaronder de gezondheidszorgsector, helaas is komen te zitten: "De beslissingsbevoegdheid is in die sectoren helemaal boven in de piramide gebracht".

Wijffels verwoordde daarmee dat de individuele burger en/of de individuele medewerker de grip op de eigen verantwoordelijkheid, regie en beslissingsbevoegdheid is kwijt geraakt en daardoor in een (gevoels)positie van onmacht verkeert.

Van gedachten wisselen

Balkenende IV werd onder leiding van Wijffels in Beesterzwaag aaneengesmeed. Juist daar vond deze maand het Seneca Congres plaats, verneem ik uit de media. Het Seneca Congres brengt beleidsmakers en zorgbestuurders bij elkaar. In een besloten setting kunnen de Seneca-leden vrijuit van gedachten wisselen over ontwikkelingen in de zorg. De grote problemen als vergrijzing, de arbeidsmarkt en steeds meer chronisch zieken passeren de revue.

Het ministerie van VWS heeft tijdens het congres een eureka-moment: bundel de krachten en leun als zorgsector niet achterover. Een Seneca-idee is ook de hernieuwde vermaatschappelijking van de ouderenzorg. Actiz vindt dat de ouderenzorg weer terug moet naar de maatschappij. En de verzekeraars ruiken direct hun kansen om de houdbaarheid van de AWBZ te verbeteren door aan te kondigen dat delen van de ouderenzorg eruit kunnen.

Het slot van het Seneca-liedje is dat de leden het draagvlak voor een gezamenlijke, sectorbrede aanpak willen onderzoeken. Dat schiet dus lekker op.

Presentie

En wat gebeurt er ondertussen aan de basis, in de praktijk? Terzelfder tijd lees ik over de presentiemethode van hoogleraar Andries Baart, die concrete handvatten geeft aan professionals om met liefde en aandacht hun vak uit te oefenen voor degenen die problemen hebben en/of zorg nodig hebben. De methode concentreert zich op wat de professional feitelijk doet, en op de ervaren betekenis, waarde van het professionele aanbod in plaats van op pretenties, normen en richtlijnen. De presentiebeoefenaar is ongehaast en houdt zich vrijelijk op in het leefmilieu van de kwetsbare persoon, heeft langdurige contacten, is *open minded* en breed inzetbaar. Het ritme van zijn werk is afgestemd op het leefritme van degene die hem nodig heeft. De methode is blijkbaar met succes ingevoerd in Sevagram, een grote verpleeg- en verzorgingsorganisatie in Zuid-Limburg.

Participatie

En ik lees over het dialogisch model dat Tineke Abma, hoogleraar cliëntenparticipatie in de ouderenzorg heeft ontwikkeld om ouderen een stem te geven. Begin gewoon eens *low profile* aan de koffietafel een onderwerp aan te snijden, om te horen wat er leeft onder de ouderen. Want van lijden in stilte of woede opkroppen, weten we dat dit de zorg extra belast. En dan hebben we het nog niet eens over de aantasting van het welbevinden van de oudere zelf.

Ik herinner me een oratie van Marieke Schuurmans dit voorjaar, die stelt dat er te weinig wordt nagedacht over hoe het verpleegkundige handelen juist kan bijdragen aan het verminderen van de zorgvraag. Zij zegt dat zeker bij ouderen en chronisch zieken zich voorspelbare problemen ontwikkelen. Daar kun je heel goed preventief op inspelen door mensen iets te doen te geven, goed te laten eten en drinken, te laten bewegen. Dat doen we veel te weinig en zo creëren we een deel van de zorgvraag dus zelf!

Concrete tips

Nog steeds naar aanleiding van de door Tineke van den Klinkenberg en mij geschreven gids *Thuis Voelen, naasten en verpleeghuis als bondgenoten in waardige zorg*, een reisgids waarmee medewerkers en ouderen en hun naasten ruim 75 concrete tips in handen hebben om zelf de verbetering van de zorg en het welzijn ter hand te nemen en/of de zorgvraag uit te stellen en te voorkomen, ontvang ik een mailtje over de Oranje lint route 10. Een lid van een wijkplatform in Noordwijk, Jannie Bunk heeft deze uitgezet. Het is een hardlooproutte die nadrukkelijk is uitgezet om ook langs de zorgcentra te gaan. En die de hardlopers, joggers en wandelaars inspireert om bij het passeren van de ramen van de hardloopcentra de bewoners daarachter even te groeten of de hand op te steken.

Twee Seneca's

Terug naar de Seneca-bijeenkomst. Er zijn twee Seneca's: Seneca Maior (de oudere) en Seneca minor (de jongere), zijn zoon. Seneca de oudere was een Romeinse ridder en schrijver, die een enthousiast, maar kritisch toehoorder was van de retoren (beoefenaren van de kunst van de welsprekendheid) scholen. Kritisch, net als Socrates omdat er redenaars bij zaten die hun diensten voor geld verkochten en het standpunt verdedigden waarvoor ze betaald werden in plaats van naar waarheid te zoeken). Seneca de jongere belandde in het centrum van de macht van Rome, het hof van Nero. Hij hoopte goede invloed te kunnen uitoefenen op Nero, maar kwam bedrogen uit, trok zich uit het politieke leven terug en werd later tot zelfmoord gedwongen. Seneca de jongere was ook schrijver. De individuele autonomie en de innerlijke vrijheid spelen in zijn werk een belangrijke rol.

Herman Wijffels vertegenwoordigt twee Seneca's in een. De Seneca-leden van de bijeenkomst in Beesterzwaag zitten nog in de retorische fase. Ik zou snel een nieuwe Seneca-bijeenkomst organiseren en in ieder geval mensen als Herman Wijffels, Andries Baart, Marieke Schuurmans, Tineke Abma, Tineke van den Klinkenberg en Jannie Bunk uitnodigen. Zij zijn in staat om holle frasen tot, zowel fysiek als mentaal, dicht bij de mensen staande activiteiten te vertalen.

Het gaat om praten met in een adem DOEN.

Auteur: Hetti Willemse, Publicarea